

■ kérdezett: Kali Kinga

EGY FANFÁR ÉS A MANELE

Fanfare Ciocărlia: a kiválasztottak

[3.7.2007]

Moldvában mindig ilyen gyorsan játszottak, gyorsan és hangosan! Hát mi sem kockáztathatjuk, hogy bárki is elszenderedjen! Hát erő van bennünk, nem? A koncert igazi fizikai munka – mondja a világsztár fúvószenekar két tagja.

A **Fanfare Ciocărlia** nyerte el tavaly a BBC Radio 3 World Music Award for Europe díját – az a hazai rezesbanda, a amely 1996-ban indult világhódító útjára egy kis moldvai falucskából, Zece Prăjiniből.

Szülőfalujukát méltán nevezhetjük a rezesek fészkeének: az öt banda közül, amely ott fújja rendületlenül, három járja a világot, köztük például a Fanfare Savale. A dicsőség azonban a Fanfare Ciocărlia sikerével kezdődött: ők nyitották meg a világot a Zece Prăjini-i rézfúvósok előtt. Helmut Neumann menedzselésével indultak el szerencsét próbálni. Interjúnkban két zenész beszél a változásokról, azokról az átalakulásokról, amelyek 1989 után mentek végbe életükben, zenéjükben: a rezesbanda legöregebb tagját, **Lazăr Rădulescu**t, és a fiatalabb generációt képviselő **Călin Constantin**t.

A Kings and Queens album bemutatója tavaly decemberben Sala Palatului-ban Bukarestben

Lazăr Rădulescu: – Tehát mi volt '89 előtt, és '89 után mi változott? Megmondom én, '89 előtt mi sehol sem voltunk, sehol más országban, mert nem lehetett, nem mehettünk külföldre, csak az ország határain belül muzsikáltunk, leginkább Moldvában, egész pontosan Iași és Neamț megyében, ott van Zece Prăjini, a mi falunk.

'89 után, amikor megbukott a kommunizmus, jöttek a menedzsereink Németországból, összeismerkedtünk, ők rögvest kiválogattak vagy húsz muzsikust, és még abból a húszból is a legjobbakat, akik nekik legjobban tetszettek, s akik a legjobbak közt is jeleskedtek. Így alakultunk meg.

Călin Constantin: A válogatáson ránk esett a választás, így mi voltunk azok a szerencsések, akik Európába jöhettünk...

LR: – És egész nyugatra is, és sikerünk is volt szépen, hála a Szent Úristennek, nagyon jó volt.

A mindennapi életükbe milyen változást hozott ez a világba való kiszabadulás?

LR: – Nemcsak a mi életünkbe, de a család, az egész falu életébe is nagy örömet hozott! Sokat vagyunk úton, az igaz, volt olyan is, hogy majdnem két hónapig nem mentünk haza. Két hónapig. Az igazat megvallva, nem volt könnyű számunkra, a családuknak számára sem, de cserébe, amikor hazajöttünk, mindenki boldog volt, örültek, hogy pénzt hoztunk a házhoz, nagyon örültek.

Imitt-amott segítettünk azokon is, akik nyomorúságosabb körülmények közt élnek, akik szerencsétlenebbek, mert úgy jó,

hogy segíts a rászorulóknak. Kölcsönösen segítjük mi egymást a faluban, igen. Én mindig mondom, azt szeretném, hogy mind jól éljünk, hogy béke legyen a világban, s ez mindig így is maradjon.

CC: – Hogy mi változott? 1996-ban, amikor a menedzsereink eljöttek hozzánk, és elmentünk velük az első turnéra, ezzel minden, de minden megváltozott. Minden teljesen megváltozott, mondom, teljesen, mert semmi sem volt már ezután úgy, mint annak előtte, a kommunista időkben.

Annak idején csak lakodalmakban játszottunk, ilyesmi, nem léptük át az ország határait. Sokunk még nem volt nős akkoriban, Rădulescu bátyám persze nős volt, családos ember, de hát itt ő a legöregebb (*nevet*) ; szóval mi mindannyian ugyanabban a faluban nőttünk fel, együtt, kisgyerekkorunk óta, és úgy 13 évesen kezdünk el lakodalmakban muzsikálni, keresztelőkön, ilyen helyeken... és hát kerestünk, amilyen akkoriban a pénz volt, talán eleget is. Nekünk legalábbis elégnek tűnt akkor.

LR: – De akkoriban semmit sem lehetett kapni, úgyhogy el sem tudtunk volna költeni többet... Nehéz volt, nagyon nehéz!

CC: – Amikor '96-ban elmentünk az első turnénkra, akkor láttuk, hogy van másfajta élet is. Egészen más volt az országon kívül minden. Lehetett vásárolni például a gyerekeknek, magunknak, szélesebb választék volt mindenből, mint amihez mi hozzászoktunk. És ez teljes változást jelentett, higgye el nekem, a gyerekeknek is, több pénzt tudtunk rájuk költeni, jobb lett az életünk, tudtuk egymást segíteni.

Egy templomot is építettünk a falunkban. Igen, építettünk egy templomot, és azt hiszem, a mi falunk az egyetlen cigányfalu Moldvában, amelynek saját temploma van. Mert a mi falunkban csak cigányok laknak, így, ahogy mondom, csak cigányzenészek lakják Zece Prăjini-t! Nem bizsnicárok, pénzváltók meg ilyesmi...

Ez az egyetlen falu, a miénk, amelyben templomot emeltek, és ez a mi indítványunk volt. Mert nem volt temploma a falunak, messze el kellett járni templomba, egy másik községbe, nagyon messze. És amikor elkezdtünk pénzt keresni külföldön, célul tűztük ki magunk számára, hogy megépítsük a saját templomunkat. Mindenki beleadott valamennyit, az Isten megsegített, és felépítettük.

A zenekar a nemzetközi világzenei fesztiválon Ukrajnában, a podóliai Vorobijivka községben (2006)

LR: – Ennek már vagy hat éve, öt-hat éve, nem, amióta a templom van? Amikor megérkeztünk a turnénkából, vagy két-három évre rá, akkor gondoltuk, hogy gyűjtsük össze a pénzt, és emeljük templomot a falunknak. Most nyáron szentelték fel!

CC: – Hát nagy változás volt körülöttünk. Ezzel együtt rendre megnősültünk, mindenki épített a

Az első album, a **Radio Pașcani** (1998) óta nagyon sokat változott a Fanfare Ciocărlia zenéje: annak idején a népzene nyers ereje bűvölt el zenéjükben; most mintha finomodott volna a technikájuk, a repertoárban a nyersséget dzsesszesebb futamok váltják, nem is beszélve az orientális motívumok tobzódásáról, amelyek Románia-szerete manele címszó alatt dívnek. A világhír ellenére Romániában csak a 2006 júniusi Transilvania filmfesztiválon volt az első koncertjük, majd idén júniusban a macedóniai Esma Redžepovával a TIFF szebni zárókoncertjét adták. Jelenleg Németországban turnézna; augusztus 11-én a Sziget Fesztivál világzenei nagyszínpadán lépnek fel.

A magyarországi közönség 2006 novemberében az A38-as hajón mulathatott velük. A kulisszák mögött éppen vacsorázni készülnek, kedvesen invitálnak. Ott aztán nincs mese, enni kell: senki sem ülhet étlen az asztaluknál. Hiába vonakodom, hogy már vacsoráztam, nem enni, hanem interjút készíteni jöttem ide, mindenki tesz valamit a tányéromra: istenes emberek, kötelességüknek tartják, hogy amijük van, megosszák másokkal.

családjának egy-egy kis házikót, a gyerekeinket iskolába járattuk szépen, mert adott a Jóisten mindnek két-két gyereket, egy fiúcskát és egy kislányt, két fiút, és így, tehát minden, de minden gyökeresen megváltozott.

Mit gondol, ők is továbbviszik a fanfaragiu-hagyományt?

LR: – Peersze! Nos, az ő fia alig hat éves, és már fújja a kürtöt...

CC: – Egy keveset játszik kürtön, valamicskét el tud fújni rajta... szóval folytatja a hagyományt, természetesen. Így tanultunk mi is, a tudás apáról fiúra öröklődött. Nekünk is tovább kell adni. Mi a szüleinktől tanultunk muzsikálni, apánktól, vagy a még öregebbektől, a mi fiainknak meg tőlünk kell tanulniuk, és így öröklődik tovább a hagyomány.

A hírnév maga után vonja az emberek irigységét, szembesültek-e ilyesmivel, volt-e ebből adódó konfliktusuk?

LR: – Természetesen az irigység jelen van.

CC: – Főleg a kommunizmus után, ami nálunk volt, az embereknek általában nem nagyon volt pénzük, s hogy mi most pénzre tettünk szert, ez természetesen irigykedésre adott okot. Érthető, ha a szomszéd vagy egy régi barát, aki lemaradt hozzánk képest, elkezdett irigykedni. Nekünk több a pénzünk, s tudja, milyen a pénz, az irigység szorosan követi, eladdig, hogy testvérből is ellenség válhat.

LR: – De konfliktus ebből igazán sosem volt. Nem, nem volt, mert mindig segítettünk azoknak, akik rászorulnak.

CC: – Segítettünk, segítettünk, de akkor is van egy irigység bennük, hogy nekünk van, van miből adni, nekik meg nincs. Jobb lenne, persze, ha mindenkinek lenne, de honnan, nem tudom...

LR: – Olykor terítünk egy nagy asztalt, csinálunk egy közös lakomát, olyan vendégségfélést, oda aztán meghívunk mindenkit kivétel nélkül, enniük, inniuk adunk, amolyan *pomană* (megemlékezés) ez, igen, egy-egy ilyen multság alkalmával mindenkit megetetünk, pomanát adunk, hogy lakjanak jól ők is.

A fanfár lakodalomba utazik (a fotók a zenekar kiadója, az Asphalt Tango Production oldaláról származnak)

Csak cigányok vesznek részt egy ilyen lakomán?

LR: – Csak cigányok, mind, mind, románok nem. Mi teljesen elkülönülünk a románoktól.

CC: – Elkülönültünk, de azért... érezzük az irigységüket. Irigykednek, mert a mi falunk szebb, új házak épültek, és azt hiszem, a románokhoz képest mi nagyon előrehaladtunk, ők meg lemaradtak, náluk semmi sem változott, különösen abban a régióban nem, ahol mi élünk... még mindig szekerekkel járnak.

Hát kérem, én nem tudom még azt biztosan, de ha belépünk az Európai Unióba, akkor már csak

eltűnnek faluról ezek a szekerek, hogy tudjunk egy kicsit mi is autózni rendesen! Mert így erősen veszélyes! (*kacagnak*)

Milyen változások történtek? Ugyanazokat a dalokat játszották az a diktatúra idején is, mint ma?

CC: – Nem, nem, nem volt szabad ilyeneket muzsikálni!

LR: – Nem, nem! Egyáltalán nem! Úgy '86-ban lehetett, megalakult az *Azur* együttes Brăilán, ők orientális dallamokat játszottak, ilyen manelét. Na, őket végképp eltiltották a maneléktől, nem játszhatott senki ilyesmit Romániában, el is tűntek a porondról, kész, vége, soha senki nem hallott róluk többet. Aztán úgy három évre rá megbukott Ceaușescu, megdőlt a kommunizmus, és megint feléledt a manele-hagyomány, ismét divatba jöttek az orientális dallamok.

A repertoár igencsak kibővült, elvégre tíz éve vannak úton, tíz éve turnéznak. Annak idején a hagyományos népzene volt a kiindulópont, az első lemez ezért csupa hoppá-cuppá volt, jó, persze ott a *Ciocărlia (Pacsirta)* is, meg a *Nicoleta*, de a többi szigorúan népzene volt. Annyi év turné után természetesen találkoznak más zenészekkel, session-ben zenélnek a kulisszák mögött, megismerik a dzsessz-zenészek technikáit... a játékok csak gazdagodik ezáltal. Természetes, hogy változik a zenéjük, fejlődik a játékok, s így a repertoárnak is követnie kell ezt.

Egyesek sopánkodnak, hogy jaj, elvész a hagyomány, de nekem az a véleményem, hogy nem kanyarodnak el a tradíciótól, mert játszanak népdalokat is, de most már ennél sokkal többet képesek kihozni magukból. Muzsikusok voltak, *lăutari*, most zeneművészek lettek, valahogy így lehetne ezt megfogalmazni. És akkor még mindig a tradíción belül vagyunk, mert mi volt a cigány dolga hagyományosan? Zenélni, nem? Nemcsak most, de száz és száz évre visszamenőleg zenélnek, ők vitték a zenei motívumokat egyik régióból a másikba. Ahova megérkeztek a zenéjükkel, hamar átvették a helyi zenei motívumokat.

Tehát Romániában a román népzene motívumait építették be a muzsikájukba, Macedóniában a tradicionális macedón dallamkincséből merítették. A volt Jugoszláviában a szerb és egyéb dallamokat vették át. Például így jött létre Spanyolországban egy egészen új stílus, a flamenco. A cigányzenész bárhová megy, alkalmazkodik a helyi zenei viszonyokhoz, saját zenei hozzáadékat elegyíti azokkal a helyi tradicionális motívumokkal, amelyeket az illető régióban tanult meg, valami egészen újat hozván így létre. Ez így volt régen is, ma is, amikor a zenészek más országokban turnéznak, és útközlőn idegen motívumokkal találkoznak, amelyeket beépítenek játékaikba.

Helmut Neumann, a Fanfare Ciocărlia menedzsere

Vettek-e részt valaha a Megéneklünk, Románia fesztiválon?

LR: – A Megéneklünk Románián, ott aztán csak azt kellett fújni a Ceaușescu kedvére: (*énekel*) „Poporul, Ceaușescu, Româniiii!”, nagy dicsőség volt, szép dicsőség, de csak neki, senki másnak, csak és kizárólag neki; azt akarta, hogy úgy magasztaljuk őt, mintha az Úristen lenne! Ó, bocsáss meg, Uram!

Voltunk mi is a fanfárral a *Megéneklünk, Románia* fesztiválon, többször is, igen, túl sokszor is, mert hazafias dalokat kellett fújnunk, mást nemigen lehetett, nem hagyták; na, jó, volt benne egy kevés folklór is, egy sârba, egy hora, ilyenek...

CC: – Mi annak előtte mind bejártunk dolgozni, tudja, mindnek volt munkahelye – ez nagy dolog volt, mert annak idején más cigányoknak nem volt munkahelyük, a gyerekeiket nem járaták iskolába.

Közülünk mindenkinek van 10 osztálya, elvégeztük szakiskolában, a végén munkaszerződéssel,

ahogy annak idején volt a rendszer; a szakiskolából kerültünk el a gyárba, direktbe. Közel a mi falunkhoz van egy város, Roman, ott volt egy csőgyár, a legnagyobb gyár Romániában, oda vettek fel minket. Én 25 évet dolgoztam ott.

És közben otthon, a falujában folytatta a muzikusmesterséget lakodalmakban, keresztelőkön?

LR: – Hogyne, mentünk közben muzikálni, de a gyár is vitt! A gyár muzikusai is voltunk akkor. Összegyűjtöttek pár fiatal zenészt a brigádból, a fiút is kiválasztották (*a fiatalabbra mutat mosolyogva*), pár idősebbet is válogattak azok közül, akik most is itt vannak, úgy 30 éveseket. Te olyan 20 lehetnél, nemde?

CC: – A többség akkor még csak 18-19 éves volt. Most 38-40 évesek vagyunk, ilyesmi. 18 évesen már együttesben játszottunk, mondhatni: a romani csőgyár fanfárjában alkalmaztak zenészként.

Időről időre kimaradtunk a termelésből, és csak a próbákkal foglalkoztunk, csak a muzikálással, volt időnk gyakorolni. Sokfelé vittek minket, zenéltünk a Megéneklünk, Románia fesztiválon, egyéb fesztiválokon, amelyek akkoriban voltak, de csak az országon belül. És tradicionális dallamokat játszottunk, román folklórt, úgy, ahogy a lagzikon meg egyéb multságokon, de nem játszhattunk orientális dallamokat... nem, nem, csak horát, sârbát, ilyen indulóféléket...

LR: – Hazafias indulókat!

CC: – Hát igen, hazafiasakat, aztán doinákat, sârbákat, folklórból ennyit. Tudja, nálunk Moldvában az a szokás, hogy nagyon gyorsan játszanak mindent, nagyon, de nagyon gyorsan, főleg nálunk, Zece Prăjini-ben.

Az első romániai koncert: a TIFF 2006 záróestje, Kolozsvár, Román Nemzeti Színház

LR: – Ez az örökségünk, ez a tudás generációról generációra szállt, az őseink így fújták Moldvában, a nagyapáink, dédapáink így tudták, nekünk is ezt a ritmust kell tartani! És tartjuk is! (*kacag*)

CC: – Moldvában mindig ilyen gyorsan játszottak, gyorsan és hangosan! Hát mi sem mehetünk fel a színpadra úgy, hogy na, most altatódalokat fogunk játszani a közönségnek! Nem kockáztathatjuk, hogy bárki is elszenderedjen! Hát erő van bennünk, nem? Ha felmegyünk a színpadra, mi dolgozunk ott, abban, amit mi csinálunk, igazi fizikai munka van. Keményen dolgozunk! Ha egyszer megfogjuk a munka végét, akkor aztán dolgozunk rendesen! Gyorsan és hangosan is, így!

Milyen átalakulások történtek a repertoárjukban?

CC: – Ami a zenénket illeti, hát azt hiszem, nekünk nagyon jól jött ez a változás, mert elsősorban nagy sikerünk volt ezzel a zenével, amit most játszunk. Óriási volt a siker! Aztán meg azok a dallamok, amelyeket most játszunk, amelyek a változást jelentik a zenénkben a népzenei hagyományokhoz, a folklórhoz képest, tehát ezek az új dallamok számunkra sokkal könnyebbnek

tűnnek.

Van valami könnyedség ezekben a macedón, bolgár és orientális dallamokban, számomra valahogy sokkal könnyebben megy. Sokkal, de sokkal egyszerűbb ezt a zenét játszani, például amit most is hallunk, amit most a többiek játszanak, jóval könnyebb dolgunk van vele, mint az azelőtti tradicionális dallamokkal. *(A háttérben a többiek zenélgetnek)*

LR: – Sokkal könnyebb nekünk ilyen zenét játszani, és a siker is sokkal nagyobb! Mert a népek jobban ismerik az ilyesfajta zenét, az orientálisat, azt hiszem ezért, és mert jól lehet rá táncolni, ajaj, nagyon jól táncolható, táncolnak is gyakran!

De minden koncerten mégsem lehet ugyanolyan a hangulat, a koncertteremtől, a közönségtől is függ. Ha egy klasszikusabb teremben játszunk, oda más korosztály jön el, idősebbek az emberek, nyakkendősek, és ott... ott mintha nem érezzük annyira jól magunkat, mint ahol táncolnak is. Ha táncolnak, akkor a mi örömünk is nagyobb, sokkal felszabadultabbnak érezzük magunkat.

CC: – És az is nagy szabadság, hogy ilyen zenét játszhatunk!

Budapesti koncertjükön, az A38-as hajón kimondottan manelét is játszottak...

LR: – Igen, igen. Jó véleménnyel vagyok a maneléről, mert... látom, hogy sikeres, szeretettel fogadnak ezzel a zenével szerte a világban, erősen kedvére van mindenkinek, és ez nekünk is csak jó, ha elfogadnak. Ezért csak helyeselni tudom azt, hogy manelét is játszunk.

CC: – Másrészt pedig nekünk nem feltétlenül azt kell játszanunk, ami nekünk tetszik, hanem ami a menedzsereinknek tetszik. Ha a menedzserek ezeket a dalokat tűzték műsorra... nekem ezt meg ezt fújd el! Azt kell játszanunk, amit ők kérnek, elsősorban rájuk kell hallgatnunk ilyenkor. Szót kell fogadnunk, mert ők tudják jobban, és eleinte ezt megtapasztaltuk, s akkor rájuk bíztuk magunkat, mert így helyes.

Így már az elején láttuk, hogy a javunkra válik, ha őket követjük a programban, manelét is játszunk, meg ilyen új dallamokat. Azt hiszem, ez fontosabb... hogy a mi javunkat is nézzük, nem csak a hagyományőrzést. Nagyon nagy a különbség a mostani zenénk és a régebben játszott zenénk között, elképesztő változások mentek végbe. De a menedzserek így kérik tőlünk, ezt akarom, ez így jobb lesz, azt szeretném, ha így csinálnátok, ezt így kell, azt úgy kell. Mi pedig szót fogadunk.

A Fanfare a Born to be Wild!-feldolgozást játssza

De azért szeretik a manelét, nemde?

CC: Szeretjük persze, hogyne kedvelnénk, mi vagyunk az elsők, akik rajongunk érte. Aztán láttuk, hogy sikeres is, jól megy. Ugyanakkor nekünk ez a munkánk is ráadásul.

LR: – Eget rengető a különbség a folklór és a manele között, rettenetesen nagy a különbség, de Romániában is, és szerte a világon, a fiatalság ugyanazt kedveli. Természetes, hogy a manelét részesítik előnyben a fiatalok, és nem a doinát például, nem valami szomorút. A manele inkább tánczene, erre ringatni tudod magad, tekergőzni jobbra-balra. Nem is beszélve a csajokról, akik hastáncot járnak rá!

Cigányzenének tartják, amit Pesten játszottak?

CC: – 80 százalékban cigányzene, 20 százalékban román zene. Vagy inkább a fennmaradó 20 százalék a világ többi része, talán így kellene mondani.

Szoktak-e olykor együtt zenélni a többi Zece Prăjini-i muzsikussal, vagy a hírnév ennek már útját állja?

CC: – Van még vagy két jelentős rezesbanda a falunkban, de a legnépszerűbbek mi vagyunk, a Fanfare Ciocărlia. Jobb zenészek is vagyunk, mint a többiek, nagyobb hangerővel is tudunk fújni, meg aztán gyorsabban is tanulunk, ha el kell játszani egy új dallamot, nem telik öt percbe sem, hogy megfogjuk. Tehát jobbak vagyunk a zenei kivitelben, a többiek gyengécskék, kevésbé keresettek, mint mi.

De azért egy-egy lagziban persze, együtt fújjuk, összeverődünk egy bandába, ilyen módon elegyedünk csak velük. De nem szabad például együtt játszaniuk egy fesztiválon, vagy színpadon valahol, nem, ezt már nem.

Ez a zene, amit most a Fanfare Ciocărlia játszik, amely nem kizárólagosan népzene, sokkal kelendőbb a közönségnél is. Ha tisztán román népzeneét játszanának, *horát, sârbát, bătutát*, az is nagyon látványos lenne, de már a második-harmadik alkalommal esetleg ráunna a közönség, nem lenne zeneileg annyira izgalmas, mint a mai produkciójuk. És nekünk nem az a célunk, hogy egy zárt rendszert őrizgessünk, és kezicsókolom: a cél az élet számunkra. A világ megy előre, s ez nem jelenti azt, hogy elvész, feledésbe merül a hagyomány.

A Fanfare Ciocărliaiban az utóbbi években még volt néhány öreg zenész, aki nagyon ragaszkodott a tiszta népzenei gyökerekhez, és a fiatalságot is erre indította, majd hogyanem kötelezte, hogy szigorúan a tradíciónak megfelelően játszanak. Mára már csak egy ilyen erősen hagyományőrző öreg maradt a zenekarban, a többiek meghaltak. Azonban a haladásra a Fanfare Ciocărliainak is szüksége van, a hagyományőrzés mellett fontos, hogy nyissanak a világra, hogy kiteljesedjék a játékuik, hogy fejlesszék a zenei kreativitásukat, a játékuik stílusát. Mindemellett tagadhatatlanul fontos, hogy az ember ne feledje el, honnan jön, és ez nekik eleddig sikerült, az a véleményem.

Szerencsés összhangot képesek fenntartani a tradicionális és az új motívumok között. És ez az összhang remélhetőleg visszaköszön azon az új albumon is, amelyen most dolgozunk, ahol a Fanfare Ciocărlia ismét vendégekkel zenél együtt, főleg cigány énekesekkel, mint Esmă Redžepova, Jony Iliev, Šaban Bairamović Szerbiából, Liljana Butler Boszniából, Dan Armeanca Romániából, valamint kevésbé ismert délfrancia cigányzenészek, akik rumba catalanát énekelnek spanyolul.

LR: – Nem is szabad! Hogy aztán a menedzser lásson engem, mit ne mondjak, a berlini tétében, ahogy egy bandában muzsikálok a Zece Prăjini-i komáimmal? Hát ez nincs megengedve!

CC: – De mivel barátok, ismerősök vagyunk, együtt nőttünk fel, ugyanabban a faluban élünk, néha úgy esik, hogy keresztelőn vagy lakodalomban együtt zenélünk. De máshol sohasem. Pedig lett volna rá lehetőség. Az akadály nem az, hogy ők kevésbé híresek. A menedzsernek nincs ilyen irányban semmi fenntartása, nem sértődik meg. De van egy szerződés, amit be kell tartanunk. Sok együttessel találkoztunk Angliában, Franciaországban, mindenfelé, sokan kérdezték, nem zenélnénk-e velük is a jövőben. De hát ha nem lehet... szerződésünk van.

LR: – Csak otthon nálunk, Zece Prăjini-ben muzsikálhatunk együtt más bandákkal, ennyi. Csakis.

Egy izolált falucskában éltek, és a világ hirtelen kinyílt az önök számára: hogyan

dolgozták fel mindezt, a távollétet, a gazdagságot, hírnevet?

CC: – Minden hirtelen történt, egyszer csak ráláttunk a világra. Én akkor még nem voltam nő, őszintén szólva, nekem nagyon tetszett, hogy úton vagyunk, akkor eszméltem rá, milyen szépen lehet élni. Képzelve, eljöttem faluról, egyenesen Franciaországba, Párizsba például, ott volt az első koncertünk, '96-ban. Mondom, jaj, anyám, be gyönyörű itt minden, nem lehet betelni vele! Hát így kellene élni, ez már igen, így lenne jó élni!

Persze mi sem éltünk azért nyomorban, a szüleink muzsikáltak, még mi is muzsikáltunk, pénzt kerestünk, jobban éltünk, mint az átlag faluhelyen, volt pénzünk... és akkoriban a pénznek is volt értéke.

LR: – Más volt akkor a pénz, sokkal nagyobb volt az értéke. Elmuzsikáltunk egy lakodalmat, ezer lejt kaptunk, ezt a régi pénz szerint, ami most... 20 millió lej nálunk. Olyasmi, mint 500 euró, ennyit kaptunk lakodalmanként. Nagyon jó volt. A pénznek volt értéke, de mára már elértéktelenedett. Egész zsákkal kell belőle. Az én nyugdíjam például 100 euró havonta. Hát hogy lehet megélni manapság száz euróból? Nagyon nehezen!

De ha azt vesszük, mennyit keresünk mi a fanfárral a világban, ahhoz képest az én nyugdíjam semmiség! És bízunk a Szent Úristenben, hogy egészségben megtart minket továbbra is, és mi is képesek leszünk eltartani a családjainkat, megsegíteni a rászorulókat, amennyire csak tehetjük, hogy ne viseltessenek irigységgel és ellenséges érzülettel irányunkba. Mert jobb így.

az interjú egyes részletei megjelentek az Amaro Drom roma folyóiratban

kapcsolódó: **Egy őszinte cigányzenés film**
Shukar Collective, a nagyvárosi
medvetáncoltatók

